

Construim
în**CRED**ere!

MIȘCAREA CIVICĂ „CONSTRUIM ÎNCREDERE”

Notă de poziție

CODUL PARLAMENTULUI:

**cum a fost golită de conținut
transparența parlamentară**

Ce a cerut societatea civilă și ce a votat majoritatea

Analiza sintezei amendamentelor, propunerilor și obiecțiilor
la proiectul Codului cu privire la organizarea și funcționarea Parlamentului

(nr. 110 din 06.04.2026) — lectura a II-a

Votat în lectura a doua la 24 august 2026 · lectura a treia pendinte

August 2026

Sumar executiv

Sinteza amendamentelor la proiectul Codului Parlamentului permite o verificare document-cu-document a ceea ce s-a întâmplat cu propunerile societății civile. Concluzia este lipsită de ambiguitate. Majoritatea propunerilor venite din partea societății civile au fost respinse.

Din 19 propuneri înaintate de Mișcarea Civică „Construim Încredere”, 17 au fost respinse integral. Una a fost acceptată parțial. Într-un singur caz obiectivul a fost atins, dar prin amendamentul unui deputat al majorității, nu prin propunerea Mișcării.

Dincolo de cifre, două tipare de abordare pot fi sesizate la analiza sintezei.

Tiparul întâi: respingerea prin trimitere circulară

De trei ori, Mișcarea a cerut completarea articolelor 9, 41 și 43 cu obligații concrete de consultare publică: termene minime, publicarea contribuțiilor primite, obligația de a arăta cum au fost analizate recomandările, motivarea respingerilor. De fiecare dată, comisia a respins propunerea cu aceeași formulă:

„Nu se acceptă. Recomandările se referă, în principal, la Capitolul VIII din proiect.”

Trimiterea la Capitolul VIII ar fi fost un răspuns legitim dacă acel capitol ar fi conținut garanțiile cerute. Problema este că, în același document, Capitolul VIII a fost el însuși slăbit prin amendamente acceptate. Societatea civilă a fost trimisă către un capitol care, în paralel, era demontat.

Tiparul al doilea: ștergerea sistematică a urmelor

Amendamentele acceptate ale deputaților majorității nu adaugă restricții spectaculoase. Ele elimină. Elimină obligația de a anunța numărul de voturi la amendamente. Elimină obligația de a raporta public după audieri. Elimină stenogramele ședințelor de comisie. Elimină obligația ca raportul comisiei să corespundă proceselor-verbale. Elimină canalul verbal de depunere a recomandărilor. Fiecare ștergere, luată separat, poate fi prezentată drept „debirocratizare”. Împreună, ele desființează trasabilitatea deciziei parlamentare.

Partea I. Ce a propus Mișcarea și a fost respins

Cele 19 intervenții ale Mișcării au vizat, fără excepție, aceeași problemă: proiectul reglementează detaliat cum funcționează Parlamentul în raport cu sine însuși și lasă în vag raportul lui cu cetățeanul. Mai jos, fiecare propunere, textul cerut și motivul invocat pentru respingere.

Nr.	Articol	Ce a cerut Mișcarea	Verdict comisie
1	art. 9, 41, 43	Pachetul de transparență: termene minime de consultare, publicarea contribuțiilor, obligația de a arăta cum au fost analizate recomandările, motivarea respingerilor, dialog instituționalizat, calendarul consultărilor	Nu se acceptă
2	art. 18	Redefinirea refuzului de a depune jurământul: distincția între refuz explicit și absență motivată, confirmare în plen, publicare	Se acceptă parțial
3	art. 21	Statutul deputatului neafiliat: exercitarea integrală a mandatului, dreptul la cuvânt, la amendamente, la întrebări	Nu se acceptă
4	art. 37	Imparțialitatea Președintelui Parlamentului; eliminarea sintagmei deschise „sau conform deciziilor Parlamentului”; mecanism de contestare procedurală	Nu se acceptă
5	art. 41	Dreptul fiecărei fracțiuni de a înscrie cel puțin un subiect pe ordinea de zi săptămânal, proporțional cu ponderea sa	Nu se acceptă
6	art. 42 alin. (7)	Subcomisii: reprezentare proporțională, conducere pentru opoziție în cel puțin jumătate din subcomisii, publicarea listei	Nu se acceptă
7	art. 43	Repetarea pachetului de transparență la nivelul atribuțiilor comisiilor permanente	Nu se acceptă
8	art. 57 alin. (3)	Proiectul ordinii de zi întocmit cel târziu joi în săptămâna premergătoare și publicat imediat; modificările publicate de îndată și motivate	Nu se acceptă
9	art. 59	Modificările ordinii de zi propuse cu cel puțin 24 de ore înainte; interdicția introducerii în ziua ședinței a legilor organice sau constituționale	Nu se acceptă
10	art. 60	Limitarea dreptului președintelui ședinței de a modifica ordinea de zi în cursul ședinței la urgențe și forță majoră, cu consemnarea motivului în stenogramă	Nu se acceptă
11	art. 71	Criterii obiective și limitative pentru procedura de urgență; aprobarea urgenței de plen; raport trimestrial public privind utilizarea urgenței	Nu se acceptă
12	art. 72	Interdicția primei și celei de-a doua lecturi în aceeași ședință în afara situațiilor de risc iminent; minim 5 zile lucrătoare pentru recomandări chiar și în urgență	Nu se acceptă

Nr.	Articol	Ce a cerut Mișcarea	Verdict comisie
13	art. 74	Limitarea procedurii simplificate: nu se aplică legilor organice, proiectelor cu impact bugetar sau celor care restrâng drepturi fundamentale	Nu se acceptă
14	art. 79	Convocarea ședinței de comisie publicată cu cel puțin 72 de ore înainte, împreună cu ordinea de zi și documentele	Nu se acceptă
15	art. 83 / art. 9 alin. (5)	Ședințele comisiilor sunt publice; accesul presei și al părților interesate nu poate fi restricționat prin norme ale Biroului permanent; ședință închisă doar pentru informații clasificate, cu motivare publicată	Nu se acceptă
16	art. 88	Interval de minimum 5 zile lucrătoare între aprobarea raportului pentru lectura a doua și votul în plen; publicarea versiunii consolidate	Nu se acceptă
17	art. 101 alin. (4)	Eliminarea plafonului de 60 de minute pentru întrebări și răspunsuri în prima lectură	Nu se acceptă
18	art. 110 alin. (3)	Eliminarea plafonului de 60 de minute pentru lectura a treia	Rezultat obținut prin alt amendament
19	art. 175 alin. (8)	Termen de 30 de zile lucrătoare pentru recomandările părților interesate; minim 10 zile în urgență; publicarea integrală a recomandărilor	Nu se acceptă

Cele mai grave respingeri, în detaliu

1. Pachetul de transparență (art. 9, 41 și 43)

Mișcarea a cerut ca principiul transparenței decizionale, enunțat în art. 9 alin. (2), să fie însoțit de obligații verificabile:

- stabilirea unor termene minime clare pentru desfășurarea consultărilor publice;
- publicarea obligatorie a contribuțiilor recepționate și a sintezei acestora;
- instituirea obligației de prezentare a modului în care recomandările formulate au fost analizate;
- motivarea respingerii propunerilor formulate de actorii interesați;
- consolidarea mecanismelor de dialog instituționalizat cu societatea civilă, mediul academic, autoritățile publice locale și organizațiile profesionale;
- publicarea calendarului consultărilor și audierilor parlamentare.

Răspunsul comisiei - identic, de trei ori: „Nu se acceptă. Recomandările se referă, în principal, la Capitolul VIII din proiect.”

DE CE CONTEAZĂ Trimiterea la Capitolul VIII este singurul argument opus acestui pachet. În Capitolul VIII, însă, amendamentul acceptat al deputatului Radu Marian a eliminat exact obligația de includere a recomandărilor în sinteză (art. 175 alin. (4)) și a introdus un temei suplimentar de respingere. Argumentul comisiei se autoanulează în interiorul aceluiași document.

2. Ședințele comisiilor: caracterul public (art. 83 și art. 9 alin. (5))

Proiectul lasă accesul presei și al părților interesate la ședințele organelor de lucru „în conformitate cu normele și regulile aprobate de Biroul permanent”. Mișcarea a cerut ca acest acces să fie garantat prin cod și să nu poată fi restricționat prin acte ale Biroului permanent, ședința închisă fiind admisă exclusiv pentru informații clasificate potrivit legii, cu motivare consemnată și publicată.

Justificarea Mișcării: „Caracterul public al ședințelor comisiilor este un standard minim al transparenței parlamentare, consacrat în Rezoluția APCE 1601/2008 și în Ghidul privind transparența parlamentară al Uniunii Interparlamentare. Delegarea necondiționată a reglementării accesului către Biroul permanent creează riscul restricționării arbitrare a publicului, ceea ce este incompatibil cu angajamentele de aderare la UE asumate de Republica Moldova.”

Respins fără motivare de fond. Delegarea către Biroul permanent rămâne în text.

3. Termenul de consultare publică (art. 175 alin. (8))

Mișcarea a cerut alinierea termenului acordat societății civile la termenul de 30 de zile de care beneficiază deputații pentru amendamente, invocând standardele Better Regulation ale Comisiei Europene și Legea nr. 239/2008, care prevede deja 15 zile lucrătoare ca standard minim.

Propunerea a fost respinsă. Ceea ce s-a întâmplat în schimb cu acest alineat este tratat în Partea a II-a, punctul 8 — și este mai grav decât o simplă respingere.

4. Publicarea ordinii de zi în timp util (art. 57, 59 și 60)

Trei propuneri conexe au vizat previzibilitatea agendei parlamentare: publicarea proiectului ordinii de zi cu 5–7 zile înainte, limitarea modificărilor de ultimă oră la 24 de ore înainte de ședință, interdicția introducerii în ziua ședinței a proiectelor de legi organice sau constituționale și limitarea puterii președintelui ședinței de a modifica agenda în cursul ședinței.

Justificarea Mișcării: „Publicarea cu o zi înainte face participarea publică formală, nu reală. Această abordare este standard în parlamentele europene — Bundestagul publică agenda cu minim o săptămână înainte, iar Parlamentul European cu două săptămâni.”

Toate trei respinse. Aceeași cerere, formulată mai moderat de CRJM (3 zile lucrătoare) și de Promo-Lex, a fost de asemenea respinsă. Nicio propunere privind previzibilitatea agendei nu a trecut.

5. Convocarea ședințelor de comisie cu 72 de ore înainte (art. 79)

Mișcarea a cerut publicarea convocării, a ordinii de zi provizorii și a documentelor cu cel puțin 72 de ore înainte, cu posibilitatea reducerii la 24 de ore în situații excepționale motivate și consemnate. Respins. Codul nu conține niciun termen minim pentru convocarea comisiilor — ceea ce înseamnă că o comisie poate fi convocată și poate decide în aceeași zi, fără ca cineva din afară să afle la timp.

6. Disciplinarea procedurii de urgență (art. 71 și 72)

Mișcarea a cerut ca urgența să fie justificată prin criterii obiective și limitative — risc iminent pentru securitate, ordine publică sau sănătate; obligație internațională cu termen cert; forță majoră — și să fie aprobată de plen înainte de declanșare. A cerut, suplimentar, un raport trimestrial public privind utilizarea urgenței, cu un mecanism de alertă dacă peste 30% din legile unui an parlamentar urmează această cale.

A cerut, de asemenea, ca și în urgență proiectul să fie publicat imediat și să existe minimum 5 zile lucrătoare pentru recomandări, semnalând un risc precis:

„Art. 72 nu conține nicio referire la obligația de consultare publică. [...] Combinat cu posibilitatea ca prima și a doua lectură să aibă loc în aceeași ședință (art. 72 alin. (4)), există riscul real ca societatea civilă să fie complet exclusă din proces.”

Ambele respinse. Aceeași observație formulată de Avocatul Poporului — criterii stricte de eligibilitate pentru alinierea la standardele GRECO — a primit calificativul „Recomandare cu caracter general”.

7. Pauza dintre comisie și votul final (art. 88)

Mișcarea a cerut un interval de minimum 5 zile lucrătoare între aprobarea raportului pentru lectura a doua și votul în plen, cu publicarea versiunii consolidate a proiectului în acest interval, și o regulă absolută: în nicio situație textul final nu poate fi pus la dispoziție cu mai puțin de 24 de ore înainte de vot.

Justificarea Mișcării: „[Intervalul] permite societății civile și mass-mediei să verifice dacă amendamentele aprobate corespund cu cele publicate în sinteză; previne introducerea de modificări de ultimă oră între votul în comisie și cel în plen, practică semnalată ca risc de Comisia de la Veneția în mai multe opinii privind procesele legislative accelerate.”

Respins. Codul nu prevede niciun interval minim între raportul comisiei și votul final.

8. Opoziția în subcomisii (art. 42 alin. (7))

Mișcarea a cerut ca subcomisiile — singurele prezidate la moment de opoziție (deși trebuie să recunoaștem că sunt prevăzute în Regulamentul Parlamentului dar nu sunt și instituite de facto) — să respecte reprezentarea proporțională, iar conducerea lor să revină opoziției în cel puțin jumătate din cazuri, cu publicarea listei subcomisiilor active.

„Excluderea opoziției din conducerea acestora goleşte de conținut real dreptul minorității parlamentare de a influența procesul legislativ la nivelul tehnic, nu doar politic. Practica consacrată deja în Parlamentul RM merită instituționalizată, nu abandonată.”

Respins.

9. Restul: statutul deputatului neafiliat, imparțialitatea Președintelui, procedura simplificată

Propunerea privind art. 21 — ca deputatul care pierde calitatea de membru al fracțiunii să își exercite integral mandatul, cu drept la cuvânt, la amendamente și la întrebări — a fost respinsă. Propunerea privind art. 37 — obligația de imparțialitate a Președintelui Parlamentului și eliminarea sintagmei deschise „sau conform deciziilor Parlamentului” de la lit. k) — a fost respinsă. Propunerea privind art. 74 — ca procedura simplificată să nu se aplice legilor organice, proiectelor cu impact bugetar sau celor care restrâng drepturi fundamentale — a fost respinsă; în schimb, procedura simplificată a fost extinsă printr-un amendament al majorității (Partea a II-a, punctul 6).

Partea a II-a. Prevederile toxice acceptate

Această secțiune tratează exclusiv amendamentele acceptate ale deputaților fracțiunii majoritare care înrăutățesc proiectul față de varianta inițială. Sunt ordonate după gravitate.

Nr.	Articol	Ce s-a eliminat / modificat	Autor
1	art. 210 (integral)	Toate obligațiile de raportare publică după audierile parlamentare	Radu MARIAN
2	art. 108 alin. (3)	Anunțarea și consemnarea numărului de voturi la amendamente	Radu MARIAN
3	art. 106 alin. (3)	Interdicția de a supune la vot amendamente nediscutate în comisie	Radu MARIAN
4	art. 175 alin. (1) lit. b), (3), (4), (6); alin. (7)	Canalul verbal de recomandări; obligația de includere în sinteză; principiul echilibrării intereselor. Plus teme noi de respingere	Radu MARIAN
5	art. 91 alin. (3)	Obligația ca raportul să fie redactat conform proceselor-verbale și stenogramelor	Radu MARIAN
6	art. 81 alin. (3) + titlu	Stenografierea dezbaterilor din comisii	Radu MARIAN
7	art. 209 alin. (4)	Aplicarea regulilor de publicitate și consemnare la audieri	Radu MARIAN
8	art. 208 alin. (3)	Obligația de prezență a membrilor comisiei la audieri și cvorumul	Radu MARIAN
9	art. 175 alin. (8)	Cuvintele „lucrătoare” și „rezonabil” — termen redus în fapt	Propunerea Guvernului (diferită față de ce s-a acceptat în comisie!)
10	art. 119 alin. (5)	Dreptul deputatului sau fracțiunii de a cere vot separat pe amendamente	Radu MARIAN
11	art. 191 alin. (3)	Extinderea temeiului de refuz al informației către deputați	Igor TALMAZAN
12	art. 74 alin. (3)	Transformarea excepției în regulă pentru hotărârile ad-hoc	Igor TALMAZAN
13	art. 51 alin. (3)	Cerința expresă de cvorum la deschidere, dezbateri și vot	Igor TALMAZAN
14	art. 91 alin. (2)	Fracțiunile parlamentare din lista autorilor menționați în sinteză	Igor TALMAZAN
15	art. 174 alin. (1)	Condiționarea contribuțiilor societății civile de „argumentare”	Radu MARIAN
16	art. 43 alin. (6)	Inversarea raportului de consultare cu experți și părțile interesate	Radu MARIAN

Analiza pe fiecare prevedere

1. Art. 210 — desființarea integrală a raportării după audieri

Amendamentul deputatului Radu Marian: „Articolul 210 se exclude.” Acceptat.

Textul eliminat prevedea:

- alin. (1) — după audieri, comisiile aprobă rapoarte cuprinzând sinteza problemelor dezbătute, propunerile acceptate și cele neacceptate, concluziile finale și recomandările;
- alin. (2) — raportul se publică în termen de 10 zile pe site-ul oficial și se expediază persoanelor sau autorităților vizate;
- alin. (3) — în termen de 6 luni, comisia examinează implementarea recomandărilor și întocmește tabelul de monitorizare.

Motivarea invocată: „eliminarea normelor birocratice și redundante. Activitatea de raportare și monitorizare a comisiilor este deja reglementată de normele generale de funcționare a acestora.”

DE CE E TOXIC Audierile parlamentare sunt principalul instrument prin care cetățenii și organizațiile pot fi ascultate direct de legislativ. Fără raport obligatoriu, fără publicare și fără verificare la 6 luni, audierea devine un eveniment fără consecință: se ascultă, nu se consemnează, nu se răspunde, nu se urmărește. Afirmația că „normele generale” acoperă deja acest lucru este contrazisă chiar de acest Cod — nicio altă normă nu impune raport public după audieri.

2. Art. 108 alin. (3) — dispariția numărului de voturi de la amendamente

Text eliminat: „Rezultatul votării — numărul de voturi «Pentru» sau «Contra» — se anunță de către președintele ședinței și se consemnează în stenogramă.”

Motivarea invocată: alineatul „introduce o confuzie procedurală inutilă și ambiguă.”

DE CE E TOXIC Aceasta este cea mai directă lovitură dată transparenței votului. Fără anunțarea și consemnarea cifrelor, nimeni din afara sălii nu poate stabili ulterior cu ce marjă a fost respins un amendament — sau dacă a fost supus la vot.

Prin același amendament a fost eliminat și alin. (4), care garanta autorului dreptul de a-și retrage amendamentul înainte de vot.

3. Art. 106 alin. (3) — deschiderea porții pentru amendamentele de ultimă oră

Text eliminat: „Președintelui ședinței îi este interzis să propună dezbaterile sau votarea unui amendament care nu a fost discutat de către comisia permanentă sesizată în fond.”

DE CE E TOXIC Această interdicție era singura barieră din Cod împotriva practicii de a introduce în plen, direct la vot, texte care nu au trecut niciodată prin comisie, prin aviz, prin sinteză sau prin consultare publică. Odată eliminată, un amendament poate apărea în sala de ședințe și poate deveni lege în aceeași zi.

Contextul face eliminarea încă mai greu de justificat. În aceeași pagină a sintezei, Direcția generală juridică a Secretariatului Parlamentului invocă Hotărârea Curții Constituționale nr. 14/2024, prin care Curtea a constatat un viciu de procedură privind votarea amendamentelor și lipsa unei legături indispensabile între obiectul proiectului votat în prima lectură și amendamentele la acesta, și cere completarea art. 106 „cu reglementări clare în acest sens”.

Comisia a calificat observația Direcției juridice drept „recomandare cu caracter general” — și a acceptat, în schimb, eliminarea garanției care exista deja. Curtea Constituțională a cerut mai multe reguli; Parlamentul a votat mai puține.

4. Art. 174–175 — demontarea consultării publice din interior

Amendamentul deputatului Radu Marian la art. 175, acceptat integral, operează patru intervenții:

Intervenție	Textul din proiect	Efectul
alin. (1) lit. b) se exclude	„în formă verbală — în ședințele de consultare publică sau în alte formate de lucru oficiale”	Dispare canalul verbal de depunere a recomandărilor. Ce se spune la o consultare publică nu mai constituie recomandare în sensul Codului.
alin. (3) se exclude	„Înaintarea recomandărilor în formă verbală se consemnează în procesele-verbale ale ședințelor respective.”	Consecință logică a primei: nu mai există obligația de a consemna ce s-a spus.
alin. (4) se exclude	„Recomandările recepționate la etapa de elaborare sau la etapa de consultare publică a proiectului de decizie se includ în sinteza recomandărilor.”	Dispare obligația de a include recomandările în sinteză. Aceasta este exact garanția pe care comisia a invocat-o de trei ori pentru a respinge pachetul Mișcării.
alin. (6) se exclude	„comisia [...] urmărește echilibrarea intereselor individuale, sectoriale și generale”	Dispare singurul criteriu substanțial de evaluare a recomandărilor.
alin. (7) se completează	„are dreptul să respingă recomandările formulate vag sau irelevante”	Se adaugă „insuficient argumentate” — un al treilea temei discreționar de respingere, fără criterii.

La art. 174, același deputat a obținut completarea alin. (1) cu sintagma „cu argumentare”: contribuțiile organizațiilor societății civile trebuie de acum înaintate „cu argumentare”. Combinat cu noul temei de respingere pentru recomandări „insuficient argumentate”, rezultatul este un filtru închis: comisia stabilește singură, fără criterii, dacă argumentarea este suficientă.

OBSERVAȚIE Însuși Guvernul a cerut revizuirea alin. (7), argumentând că norma „nu stabilește criterii clare și obiective pentru calificarea recomandărilor drept «vagi» sau «irelevante»” și că orice recomandare ar trebui inclusă în tabelul de sinteză, cu argumentare la acceptare sau respingere. Comisia a respins observația Guvernului — și a acceptat, în același timp, adăugarea unui al treilea temei vag.

5. Art. 91 alin. (3) — ruperea legăturii dintre dezbateri și raport

Textul din proiect: „După examinarea și adoptarea raportului în comisie, acesta se redactează ținându-se cont de procesele-verbale ale ședințelor comisiei

permanente și de stenogramele dezbaterilor purtate pe parcursul acestor ședințe și se semnează de către președintele comisiei.”

Textul acceptat: „După examinarea și aprobarea raportului în comisie, acesta se redactează și se semnează de către președintele comisiei.”

DE CE E TOXIC Raportul comisiei este documentul pe baza căruia votează plenul. Obligația de a-l redacta în acord cu procesele-verbale și stenogramele era ancora care lega textul final de ceea ce s-a discutat și s-a decis efectiv în ședință. Eliminată, raportul devine un document redactat discreționar între ședința de comisie și plen, fără niciun reper verificabil de conformitate.

6. Art. 81 — eliminarea stenogramelor din comisii

Amendamentul acceptat exclude alin. (3) — „Președintele comisiei permanente poate hotărî în privința stenografierii dezbaterilor” — și modifică însuși titlul articolului, din „Procesele-verbale și stenografierea dezbaterilor din cadrul ședințelor comisiilor permanente” în „Procesele-verbale ale ședințelor comisiilor permanente”. Stenografierea dispăre din Cod ca instituție.

Motivarea invocată: procesele-verbale sunt publicate, ședințele sunt transmise în direct și/sau înregistrate, iar stenografierea „ar necesita resurse și capacități suplimentare [...] care nu se justifică”.

DE CE E TOXIC Argumentul se prăbușește la verificare. În aceeași sinteză, la art. 79 alin. (5), comisia a respins cererea de a face obligatorie transmisiunea în direct a ședințelor comisiilor cu motivarea că „Parlamentul nu dispune de posibilitatea tehnică de a transmite în direct concomitent ședințele tuturor comisiilor permanente”. Stenograma se elimină pentru că există transmisiunea; transmisiunea nu se garantează pentru că nu există capacitate tehnică. Cele două motivări nu pot fi ambele adevărate.

Efectul combinat cu punctul 5 este cel care contează: nu mai există stenograme ale comisiilor, iar raportul nu mai trebuie să corespundă proceselor-verbale. Dezbaterile din comisie devine, documentar, invizibilă.

7–8. Art. 208 și 209 — audierile fără cvorum și fără reguli de publicitate

Două amendamente acceptate ale aceluiași deputat completează desființarea art. 210:

Art. 209 alin. (4), eliminat: „Dispozițiile prezentului cod referitoare la caracterul public al ședințelor, conducerea ședințelor comisiilor, încheierea proceselor-verbale, precum și la stenografierea ședințelor comisiilor parlamentare se aplică în mod corespunzător.” Audierile ies astfel din regimul de publicitate și consemnare aplicabil ședințelor de comisie.

Art. 208 alin. (3), eliminat: „Membrii comisiei parlamentare sunt obligați să fie prezenți la audierile organizate de comisie. În cazul în care nu este întrunit cvorumul, președintele comisiei suspendă audierile și anunță ziua și ora de reluare a acestora.” Audiarea poate avea loc de acum cu un singur deputat în sală.

IMAGINEA DE ANSAMBLU Cele trei amendamente — art. 208, 209 și 210 — au fost înaintate de același deputat și acceptate împreună. Rezultatul: o audiere publică se poate desfășura fără prezența deputaților, fără reguli de publicitate, fără proces-verbal obligatoriu,

fără raport, fără publicare și fără verificarea implementării. Instituția audierii parlamentare rămâne în Cod ca denumire și dispăre ca mecanism.

9. Art. 175 alin. (8) — două cuvinte care scurtează termenul

Textul din proiect: „Termenul de prezentare a recomandărilor este de 10 zile **lucrătoare** [...] în cazul în care comisia permanentă nu stabilește un alt termen **rezonabil**.”

Textul acceptat: „Termenul de prezentare a recomandărilor este de 10 zile [...] în cazul în care comisia permanentă nu stabilește un alt termen.”

Cuvântul „lucrătoare” a dispărut: 10 zile lucrătoare înseamnă circa 14 zile calendaristice; 10 zile calendaristice înseamnă 10. Termenul real de consultare publică a fost scurtat cu aproximativ 30%. Cuvântul „rezonabil” a dispărut și el: comisia poate stabili orice alt termen, fără criteriu de rezonabilitate.

CONTEXTUL AGRAVANT Modificarea a fost operată ca răspuns la o cerere care mergea exact în sens invers. Guvernul solicitase extinderea termenului de la 10 la 15 zile, invocând expres concluzia GRECO din raportul de conformitate al rundei a cincea de evaluare — recomandarea de a MAJORA termenele legale minime pentru consultarea publică (pct. 36 din GrecoRC5(2026)4). Comisia a marcat „Se acceptă” și a redactat un text care reduce termenul. O recomandare GRECO de majorare a fost transformată, în procesul de acceptare, într-o reducere.

Reamintim că, pe același alineat, propunerea Mișcării (30 de zile lucrătoare) și cea a CRJM (cel puțin 10 zile lucrătoare, cu reducere doar în cazuri excepționale motivate public) au fost respinse.

10. Art. 119 alin. (5) — pierderea votului separat pe amendamente

Text eliminat: „În cazul în care comisia a acceptat unele amendamente respinse de către autor, la solicitarea acestuia sau a unei fracțiuni parlamentare, Parlamentul supune votului fiecare amendament în parte.”

Motivarea invocată: alineatul „creează o procedură excesivă și nejustificată”.

Efectul: un deputat sau o fracțiune nu mai poate obliga plenul să voteze separat un amendament controversat inclus de comisie în raport. Amendamentele contestate se votează „la pachet”, în raportul comisiei, fără posibilitatea de a le izola politic. Este o pierdere directă de instrument pentru opoziție și pentru deputatul individual.

11. Art. 191 alin. (3) — extinderea temeiului de refuz al informației

Textul din proiect: „În cazul în care informațiile sau documentele solicitate se referă la **secrete de stat**, accesul la astfel de informații se asigură conform legii.”

Textul acceptat (amendament Igor Talmazan): „...se referă la secrete de stat **sau alt secret ocrotit de lege**, accesul la aceste informații se asigură conform legii.”

DE CE E TOXIC Articolul 191 reglementează dreptul Parlamentului, al organelor sale de lucru și al deputaților de a solicita informații de la Guvern și de la administrația publică — instrumentul de bază al controlului parlamentar. Trecerea de la „secret de stat”, o categorie strict definită, la „orice alt secret ocrotit de lege” deschide o listă neînchisă: secret comercial,

bancar, profesional, fiscal. Autoritatea controlată își poate invoca singură temeiul pentru a refuza informația celor care o controlează.

12. Art. 74 alin. (3) — hotărârile ad-hoc devin regulă

Textul din proiect: „În caz de necesitate, unele proiecte de hotărâri rezultate din dezbaterile parlamentare sau inițiate în cadrul ședințelor plenare se adoptă în procedură simplificată fără prezentarea raportului comisiei.”

Textul acceptat (amendament Igor Talmazan): „Proiecte de hotărâri **inițiate ad-hoc** și adoptate în cadrul ședinței plenare, sau rezultate din dezbaterile parlamentare se adoptă în procedură simplificată fără prezentarea raportului comisiei.”

Două schimbări într-o singură frază. Condiția „în caz de necesitate” dispare — ceea ce era excepție devine regulă generală. Și apare sintagma „inițiate ad-hoc”, care legalizează explicit hotărârile născute în sala de ședințe, fără comisie, fără aviz, fără consultare. Reamintim că propunerea Mișcării de a exclude din procedura simplificată legile organice, proiectele cu impact bugetar și cele care restrâng drepturi fundamentale a fost respinsă.

13. Art. 51 alin. (3) — diluarea cerinței de cvorum

Textul din proiect: „La deschiderea ședințelor, a dezbaterilor moțiunilor și în cadrul votării deciziilor Parlamentului este necesară respectarea cvorumului potrivit cerințelor constituționale.”

Textul acceptat (amendament Igor Talmazan): alineatul se exclude, iar în alin. (2) se introduce formula generală „Activitatea plenului Parlamentului este condusă de președintele ședinței cu respectarea cvorumului potrivit cerințelor constituționale.”

Se pierde enumerarea celor trei momente în care cvorumul trebuie verificat — deschiderea ședinței, dezbaterile moțiunilor, votarea — și rămâne o formulă generală, fără punct de aplicare. În paralel, amendamentul deputatului Berlinschii, care propunea ca verificarea cvorumului să poată fi cerută de o fracțiune sau de cel puțin 5 deputați, a fost respins. Nu există, așadar, nici obligație precisă, nici mecanism de verificare la cerere.

14–15. Două intervenții mici cu efect cumulativ

Art. 174 alin. (1). Contribuțiile organizațiilor societății civile trebuie înaintate „cu argumentare”. Formal, o cerință rezonabilă. Practic, coroborată cu noul temei de respingere pentru recomandări „insuficient argumentate” de la art. 175 alin. (7), ea creează un standard de admisibilitate a cărui apreciere aparține exclusiv comisiei care respinge.

Art. 43 alin. (6). Textul din proiect prevedea că grupurile de lucru din experți și reprezentanți ai părților interesate sunt cei „**pe care comisiile îi consultă** în activitate”. Textul acceptat prevede că aceștia sunt cei „**care vor consulta comisiile** în activitatea acestora”. Obligația comisiei de a consulta se transformă în disponibilitatea experților de a fi consultați. Nuanța gramaticală conține o schimbare de sarcină: consultarea nu mai este o îndatorire a comisiei.

Concluzii și cereri publice

Ce arată documentul

Sinteza celor 263 de pagini nu descrie un dezacord de opinie între societatea civilă și majoritatea parlamentară. Descrie o operațiune coerentă, cu o logică internă vizibilă atunci când amendamentele acceptate sunt citite împreună.

Etapa procesului legislativ	Ce garanție a fost eliminată sau refuzată
Anunțarea agendei	Respins toate termenele minime de publicare a ordinii de zi (art. 57, 59, 60) și de convocare a comisiilor (art. 79)
Consultarea publică	Eliminat canalul verbal, consemnarea lui și obligația de includere în sinteză (art. 175); termen scurtat prin ștergerea cuvântului „lucrătoare”
Dezbateră în comisie	Eliminate stenogramele (art. 81) și obligația ca raportul să le corespundă (art. 91)
Audierile publice	Eliminate cvorumul (art. 208), regulile de publicitate (art. 209) și raportarea integral (art. 210)
Votul pe amendamente	Eliminate anunțarea numărului de voturi (art. 108) și dreptul la vot separat (art. 119)
Amendamentele de ultimă oră	Eliminată interdicția de a vota texte nediscutate în comisie (art. 106); respins intervalul minim înainte de votul final (art. 88)
Controlul parlamentar	Extins temeiul de refuz al informației către deputați (art. 191)

Fiecare intervenție a fost prezentată drept clarificare, simplificare sau eliminare a birocrăției. Niciuna nu adaugă o obligație pentru majoritate. Toate reduc ceea ce poate fi verificat din afară.

CONCLUZIA CENTRALĂ Codul, în forma votată în lectura a doua, păstrează în art. 9 principiul potrivit căruia „activitatea Parlamentului este publică” și „principiul transparenței decizionale guvernează procesul legislativ”. Ceea ce a fost eliminat, sistematic, sunt mecanismele prin care cineva din afara Parlamentului ar putea dovedi că principiul a fost respectat.

Contradicțiile pe care le semnalăm public

Prima. Pachetul de transparență al Mișcării a fost respins de trei ori cu motivarea că se referă la Capitolul VIII — în timp ce, în același document, Capitolul VIII era slăbit prin amendamente acceptate ale majorității. Argumentul respingerii a fost invalidat în interiorul aceleiași sinteze.

A doua. Stenografierea ședințelor de comisie a fost eliminată invocându-se că ședințele sunt transmise în direct. Obligatorietatea transmisiunii în direct fusese respinsă cu 60 de pagini mai devreme, invocându-se lipsa capacității tehnice. Cele două motivări se exclud reciproc.

A treia. Recomandarea GRECO de majorare a termenelor minime de consultare publică, invocată expres de Guvern, a fost marcată „Se acceptă” și transpusă într-un text care scurtează termenul, prin ștergerea cuvântului „lucrătoare”.

A patra. Direcția generală juridică a invocat Hotărârea Curții Constituționale nr. 14/2024 pentru a cere reguli mai stricte privind amendamentele fără legătură cu proiectul votat în

prima lectură. Observația a fost clasificată drept „recomandare cu caracter general”, iar garanția existentă în art. 106 alin. (3) a fost eliminată.

A cincea. Însuși Guvernul a cerut criterii clare pentru respingerea recomandărilor societății civile, arătând că „vag” și „irelevant” sunt noțiuni nedefinite. Observația a fost respinsă, iar la aceleași noțiuni a fost adăugat un al treilea temei, la fel de nedefinit: „insuficient argumentate”.

Ce cerem

Mișcarea Civică „Construim Încredere” solicită public Parlamentului:

- Reintroducerea art. 210 în forma din proiect — raport obligatoriu după audieri, publicare în 10 zile, verificarea implementării recomandărilor la 6 luni.
- Restabilirea art. 108 alin. (3) — anunțarea și consemnarea în stenogramă a numărului de voturi „Pentru” și „Contra” la fiecare amendament supus votului.
- Restabilirea art. 106 alin. (3) — interdicția de a supune dezbaterii sau votului un amendament care nu a fost discutat în comisia sesizată în fond.
- Restabilirea art. 175 alin. (1) lit. b), (3) și (4) — canalul verbal de recomandări, consemnarea lui și obligația necondiționată de includere a tuturor recomandărilor în sinteză, cu motivarea respingerii.
- Eliminarea sintagmei „insuficient argumentate” din art. 175 alin. (7) și definirea prin lege a criteriilor de respingere a unei recomandări.
- Restabilirea cuvântului „lucrătoare” la art. 175 alin. (8) și majorarea termenului la minimum 15 zile lucrătoare, conform recomandării GRECO din raportul de conformitate al runde a cincea.
- Restabilirea art. 91 alin. (3) — obligația ca raportul comisiei să fie redactat ținându-se cont de procesele-verbale și de stenogramele dezbaterilor.
- Restabilirea art. 81 alin. (3) și a stenografierii ca instituție, sau, alternativ, instituirea obligației necondiționate de transmisiune în direct a tuturor ședințelor publice de comisie, cu arhivare accesibilă.
- Restabilirea art. 208 alin. (3) și art. 209 alin. (4) — cvorum obligatoriu la audieri și aplicarea regulilor de publicitate și consemnare.
- Restabilirea art. 119 alin. (5) — dreptul deputatului sau al fracțiunii de a cere votarea separată a fiecărui amendament.
- Revenirea la formularea „secrete de stat” la art. 191 alin. (3), fără extinderea nedefinită la „orice alt secret ocrotit de lege”.
- Reintroducerea condiției „în caz de necesitate” la art. 74 alin. (3) și excluderea din procedura simplificată a legilor organice, a proiectelor cu impact bugetar și a celor care restrâng drepturi fundamentale.
- Stabilirea unui termen minim de publicare a ordinii de zi a plenului și a convocării comisiilor, conform propunerilor respinse la art. 57 și 79.
- Instituirea unui interval minim între aprobarea raportului pentru lectura a doua și votul în plen, conform propunerii respinse la art. 88.

- Publicarea, în timp util înainte de examinarea în lectura a treia, a versiunii consolidate a Codului și a sintezei actualizate a amendamentelor, propunerilor și obiecțiilor, astfel încât toate modificările operate după lectura a doua să poată fi verificate în mod efectiv.

Angajamentele asumate în Foaia de parcurs

Prin Foaia de parcurs privind Funcționarea Instituțiilor Democratice, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 276 din 14 mai 2025, au fost incluse rezultatele strategice „4. Responsabilitatea parlamentară, transparența și participarea societății civile la procesul decizional sunt consolidate” și „10. Mecanismele de consultare publică sunt concepute într-o manieră incluzivă, permițând societății civile și cetățenilor să participe și să contribuie la procesul decizional”, **însă modificările adoptate sunt îndreptate spre diminuarea implicării societății civile în procesul decizional și pot afecta progresul implementării angajamentelor asumate.**

Astfel, solicităm ca evaluarea UE a progresului Republicii Moldova la Clusterul 1 să consemneze nu doar faptul adoptării Codului, ci și dacă acesta conține garanțiile pe care Programul Național de Aderare le enumeră expres — în primul rând garanțiile împotriva abuzului procedurii de urgență, care au fost propuse și respinse în cadrul acestei proceduri.

Mișcarea Civică „Construim Încredere”

Analiza se bazează integral pe sinteza oficială a amendamentelor, propunerilor și obiecțiilor la proiectul nr. 110 din 06.04.2026, lectura a II-a.